

PERSDOSSIER

Heropening van het AfricaMuseum

08.12.2018

Leuvensesteenweg 13, 3080 Tervuren

Embargo tot 8 december om 00.00

AFRICA
museum

INHOUDSTAFEL

• Inleiding: 'De nieuwe filosofie van het museum'	5
• De permanente tentoonstelling	11
- Introductiegalerij: Een Museum in beweging	12
- Lange geschiedenis, Koloniale Geschiedenis en Onafhankelijkheid	13
- Rituelen en Ceremonies	15
- Talen en Muziek	17
- Landschappen en Biodiversiteit	19
- Drie 'Lieux de mémoire'	21
- Rijkdommen: een Paradox	24
- Mineralenkabinet	26
- Afropea	27
- Moseka, de verkeersrobot	28
- Uit de collectie: Weergaloze kunst	29
- Hoekzalen	31
- AfricaTube	32
• Hedendaagse kunst in het AfricaMuseum	33
• Educatie ten dienste van duurzame ontwikkeling	35
• Een nieuwe architectuur voor een nieuw museum	36
• Toegankelijkheid / Familievriendelijk museum / Het park	39
• Publicaties	42
• Openingscampagne Mijn AfricaMuseum	44
• Openingsuren / Tarieven	46
• Evenementen	48
• Partners	49
• Contact	50

DE NIEUWE FILOSOFIE VAN HET MUSEUM

Interview met **Guido Gryseels**,
Algemeen Directeur
van het AfricaMuseum

Het museum is vijf jaar gesloten geweest voor het publiek omwille van de renovatie. Maar uiteraard is deze renovatie een proces dat al veel eerder begon. Hoe begin je aan zo iets?

“Toen ik op 1 augustus 2001 aantrad als directeur van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika hebben we samen met het hele personeel de werking van het museum doorgevoerd en een strategisch plan ontwikkeld. Alle problemen, opportuniteiten, sterktes en zwaktes kwamen daarbij aan bod. Dankzij die oefening werd het voor iedereen al vrij snel duidelijk dat onze eerste prioriteit in de hervorming van de instelling de renovatie van de permanente tentoonstelling van het museum moest zijn. Aangezien de permanente tentoonstelling sinds de jaren vijftig niet meer fundamenteel gewijzigd was, droegen we nog steeds de boodschap van toen uit. Dat wil zeggen dat we nog steeds het beeld van België over Afrika toonden van voor de dekolonisatie. We werden dan ook wel eens het laatste koloniaal museum ter wereld genoemd.”

“Onder impuls van een kleine groep wetenschappers en mensen van de publiekswerking zijn we begonnen met het uittekenen van een verhaallijn. We zijn bij de renovatie heel bewust vertrokken vanuit de nieuwe inhoudelijke visie. Tegelijk werkten we het plan uit om ook het museumgebouw zelf te restaureren. We beseften namelijk dat naast de grondige inhoudelijke renovatie ook een betere infrastructuur die beantwoordt aan de vereisten van een museum van de 21ste eeuw, een absolute noodzaak was. In het oude gebouw beschikten we niet over goede onthaalfaciliteiten of vergaderzalen en ook de museumshop en het restaurant voldeden niet. Tegelijk hebben we ook een aantal hervormingen en vernieuwingen doorgevoerd, zoals een gevoelige versterking van onze externe en interne communicatie, de ontwikkeling van een collectiebeleidsplan, een doorlichting en versterking van onze publieksgerichte diensten en een hervorming van het wetenschappelijk onderzoek.”

Waarom hebben jullie er voor gekozen om de vertrouwde ingang te vervangen door een nieuw onthaalpaviljoen naast het museumgebouw?

“Het museumgebouw is een beschermd monument van 1910. Je kan er niet zomaar structurele veranderingen in aanbrengen. We zaten dus met heel wat beperkingen. De enige manier om de infrastructuur echt grondig te verbeteren, was door een nieuwbouw. Dat is dan het nieuwe glazen onthaalpaviljoen geworden op ongeveer 100 meter afstand van het oude museumgebouw. In dat nieuwe gebouw bevinden zich alle functies die niet strikt museaal zijn. Via een ondergrondse galerij zijn beide gebouwen met elkaar verbonden. In deze verbindingsgalerij bevinden zich ook de zalen voor tijdelijke tentoonstellingen. Op die manier hebben we onze publieksoppervlakte zowat kunnen verdubbelen: van 6000m² naar bijna 11000m².”

Wat is de grote vernieuwing in de permanente tentoonstelling?

“Ten eerste willen we in de nieuwe permanente tentoonstelling een beeld van hedendaags Afrika tonen. We willen niet langer een museum zijn van het koloniale Afrika, maar wel van het Afrika van vandaag en het Afrika van de toekomst, zonder de gedeelde geschiedenis tussen België en de landen van Midden-Afrika te verwaarlozen. Dat wil zeggen dat we ook hedendaagse thema's behandelen zoals de diaspora, biodiversiteit en klimaatverandering, het dagelijks leven, talen en muziek en de paradox van de 'rijksdommen' in Afrika. Enerzijds is Afrika zo ontzettend rijk aan grondstoffen en anderzijds is de bevolking zo arm. Ten tweede willen we ook een veel kritischer verhaal brengen over het koloniaal verleden, dat we tot dan toch wel heel eenzijdig hadden gebracht. Daarnaast is het doel om een soort 'lieu de mémoire' te zijn, zowel voor Belgen als voor Congolezen. Een derde objectief ten slotte is om een forum te zijn voor debat waarin alle opinies aan bod kunnen komen. Het is ook in dat kader dat we besloten hebben om een Afropea-zaal in te richten, een dynamische zaal waar de diaspora zelf hun verhaal vertellen. Deze galerij fungeert tegelijk als tentoonstellingsruimte, ontmoetingsplek en documentatiecentrum. Ze kwam tot stand in nauwe samenwerking met mensen die afkomstig zijn uit Sub-Saharaans Afrika. Bezoekers worden uitgenodigd om correcties te suggereren en documenten, foto's en getuigenissen te delen, zodat we onze kennis verder kunnen uitbreiden. We hopen dat we een echte ontmoetingsplek en een centrum voor dialoog kunnen zijn voor alle mensen die een oprechte interesse hebben voor Afrika.”

Hoe gaat het museum om met het koloniale verleden van België?

“Als je naar het koloniale verleden kijkt met de ogen van vandaag, dan moet je besluiten dat het kolonialisme als systeem en bestuursvorm immoreel is en dat we daar volledig afstand van moeten nemen. Geen enkel land heeft het recht om een ander land te onderwerpen. Er is nog nooit een volk geweest dat vroeg om gekoloniseerd te worden. In vrijwel alle landen is de nationale feestdag de dag van de onafhankelijkheid en het einde van de kolonisatie. Dat zeggen we ook op die manier expliciet in de nieuwe tentoonstelling. Je kan er niet onderuit het kolonialisme als systeem als niet-ethisch te beschouwen. Het systeem ging gepaard met een racistische ondertoon en, vooral in de vroege jaren, met geweld. Natuurlijk zijn er heel wat individuen die met idealisme naar Congo zijn getrokken om bij te dragen aan het welzijn van de mensen daar en grote bijdragen hebben geleverd. Bijvoorbeeld op het vlak van geneeskunde werden er op dorps- en provinciaal niveau dispensaria en hospitalen opgericht, waar heel veel mensen werden gevaccineerd en medische verzorging kregen. Ook kan je de exploitatie van de Congolese maatschappij ten voordele van winsten van de industrie hier in België niet ontkennen. De Belgische welvaart was vroeger gebaseerd op grondstoffen die werden ingevoerd uit Congo. Denk maar aan de Antwerpse haven of een aantal industrieën die zich hebben kunnen ontwikkelen met bijdragen uit Congo. Onder het bewind van Leopold II was de Onafhankelijke Congostaat een kapitalistisch wingewest tegen een zeer hoge menselijke kost. Ongeacht de materiële realisaties kan je als modern museum dat geweld en de uitbuiting niet minimaliseren. Die houding nemen we aan op basis van intussen voldoende duidelijk wetenschappelijk historisch onderzoek. We nemen moreel afstand van het be-

leid dat Leopold II voerde als heerser van de Onafhankelijke Congostaat.

Dat verhaal brengen is natuurlijk niet makkelijk in een beschermd gebouw met zo'n sterke koloniale inslag. Er staat niet minder dan 45 keer de dubbele L, het logo van Leopold II, in het museum en op verschillende plaatsen staan ook quotes van Leopold II en Albert I die het kolonialisme als systeem verheerlijken.

Oorspronkelijk zouden we het koloniale verhaal in elk van de thema's van de permanente tentoonstelling brengen, maar na een peerreview hebben we toch beslist om een aparte zaal voor de koloniale geschiedenis toe te voegen omdat die zo nauw verbonden is met de geschiedenis van het gebouw en het museum. Deze zaal is de meest delicate en moeilijkste zaal omdat iedereen er zijn eigen standpunt over heeft. We proberen absoluut om een evenwichtig verhaal te brengen, door feiten en herinneringen naast elkaar te plaatsen om een zo volledig mogelijk beeld te schetsen waardoor iedereen de kans krijgt om zijn persoonlijke mening te vormen. Op die manier kan een gesprek over dat verleden mogelijk gemaakt worden. Tegelijk blijft het koloniale verleden ook aan bod komen in elk van de andere zalen.”

Moeten we ons nu een heel modern museum voorstellen, of is de 'oude charme' toch bewaard gebleven?

"Niet enkel het gebouw maar ook het interieur is beschermd, inclusief de vitrinekasten en de verschillende beelden die er oorspronkelijk stonden. Daar hebben we geprobeerd iets mee te doen. De krokodillenzaal bijvoorbeeld blijft ongewijzigd omdat het een erg mooi voorbeeld is van hoe honderd jaar geleden een natuurhistorisch museum ontworpen werd met een focus op het mooie en de diversiteit van Afrika. Alleen de dieren werden gerestaureerd. Symbolisch is er wel een scherm tussen deze zaal en de andere zalen om duidelijk te maken dat je hier honderd jaar terug in de tijd gaat en dat het geen deel uitmaakt van onze kijk vandaag op Afrika. Ook een aantal andere zalen blijven ongewijzigd zoals de memoriezaal, al hebben we daar wel een belangrijke toevoeging gedaan. Oorspronkelijk stonden er de namen van 1508 Belgen die gestorven zijn in die vroege koloniale periode tussen 1876 en 1908 in Congo. Helaas werd in deze zaal op geen enkele manier verwezen naar de honderdduizenden, sommigen zeggen zelfs miljoenen, Congolese slachtoffers van het koloniale geweld in Congo. We hebben de zaal gelaten zoals ze was met de namen, maar er komt een kunstwerk van Freddy Tsimba, een Congolese kunstenaar die ons zal herinneren aan de vele Congolese slachtoffers. Hetzelfde principe passen we toe in de rotonde, waar de erg koloniale en omstreden beelden staan zoals *België schenkt beschaving aan Congo*. Hier gaat een werk van Aimé Mpané, één van de belangrijkste Afrikaanse kunstenaars van het moment, in dialoog met de koloniale beelden."

Voor de sluiting werd slechts een heel beperkt deel van de collectie tentoongesteld. Zijn er nu meer objecten te zien?

"Om de veelheid en diversiteit van de collecties van het museum te tonen, is er een zaal voorzien voor regelmatig wisselende collectietentoonstellingen. Bij de opening van het museum tonen we een belangrijke verzameling maskers, beelden, ivoorsnijwerk en toegepaste kunst. De stukken komen bijna allemaal uit Congo en dateren vooral uit de 19de en de eerste helft van de 20ste eeuw. Er worden specifieke kwesties aangesneden, zoals de notie van schoonheid in Afrika, de Europese kijk op Afrikaanse kunstwerken, de identiteit van de kunstenaar, of de analyse van stijlen. Een groot aantal van de werken die we hier tonen, behoort tot de artistieke wereldtop. Samen bieden ze een vrij volledig overzicht van de artistieke rijkdom van Congo, en zijn talrijke en oude culturen. De objecten zullen in 2020 gedeeltelijk geïntegreerd worden in de permanente tentoonstelling. Vanaf dan worden in deze zaal andere collectietentoonstellingen georganiseerd. Dat kan bijvoorbeeld een vlindertentoonstelling zijn of een tentoonstelling over neksteuntjes. Op die manier blijft ook de permanente tentoonstelling erg dynamisch."

Op welke manier werden de Congolezen betrokken bij de realisatie van dit nieuwe museum?

"Als je een museum wil maken over hedendaags Afrika, dan moet je daar uiteraard ook de Afrikanen zelf bij betrekken, zowel Afrikanen uit Afrika zelf als Afrikanen uit de diaspora. Wij hebben van bij het begin geprobeerd een nauwe band te ontwikkelen met de leden van de diaspora. Al in 2004 werd het Comraf opgericht. Aanvankelijk ging dat voornamelijk over de organisatie van culturele evenementen, later ook over de renovatie zelf en over ons onderzoek. Toen we echt begonnen met de definitieve plannen voor de herinrichting werd vanuit Comraf de 'Groupe des six' opgericht die commentaar gaf op de voorstellen. Ondanks onze oprechte intenties is de samenwerking niet altijd glad verlopen. We hopen dan ook de samenwerkingen en consultaties met de diaspora in de toekomst beter te plannen en te intensifiëren. We hebben ook Afrikaanse museumdirecteurs en Afrikaanse experts geconsulteerd. In Europees verband werken we samen om projecten te ontwikkelen waarbij de diaspora nauwer betrokken wordt bij het werk van etnografische musea. Daarnaast werken we ook nauw samen met musea in Afrika. Wij hebben partnerschappen met de nationale musea in Rwanda, met het Musée des Civilisations noires in Senegal, wij werken samen met de nationale musea in Congo, we werken nauw samen met het nationaal museum in Lubumbashi. In Kinshasa zelf wordt momenteel een nieuw museum gebouwd dat zal openen eind 2019. Wij willen daar graag nauw mee samenwerken. We kunnen meewerken aan de inrichting van het museum en de opleiding van conservatoren en publiekswerkers."

Is de mentaliteit van de medewerkers zelf ook veranderd?

"Het museum zelf is door een grondige culturele revolutie gegaan. In heel wat aspecten van het museum keken we door een westerse bril en daar moeten we in deze multiculturele samenleving op een andere manier mee leren omgaan. Daarom bijvoorbeeld het belang van de zone 'Beeldvorming' waar we illustreren hoe mensen van een andere origine op een andere manier naar dezelfde foto of film kijken. In het nieuwe museum klinkt veel meer de Afrikaanse stem door. En dan heb ik het niet enkel over de permanente tentoonstelling, maar ook over de activiteiten die we organiseren. Omdat het museum personeel grotendeels wit is, laten we veel meer dan vroeger ook Afrikanen aan het woord en proberen we deze blik te hanteren om naar Afrika te kijken. Dat is niet altijd makkelijk. Manieren om dit te doen zijn onder andere door in dialoog te gaan met Afrikanen, door co-creatie... Dat is een proces van lange adem."

Een belangrijk aspect is dat we proberen om onze instelling zelf te diversifiëren. We hebben al een tijdje een diversiteitsplan wat een proactief rekruteringsbeleid inhoudt. Door budgetbeperkingen van de laatste jaren is dat echter niet eenvoudig. De opportuniteiten voor dit beleid zijn nu veel kleiner want er zijn niet genoeg vacatures om die diversiteit snel binnen te brengen."

DE PERMANENTE TENTOONSTELLING

Tot slot: welk publiek hoop je aan te trekken in het vernieuwde museum?

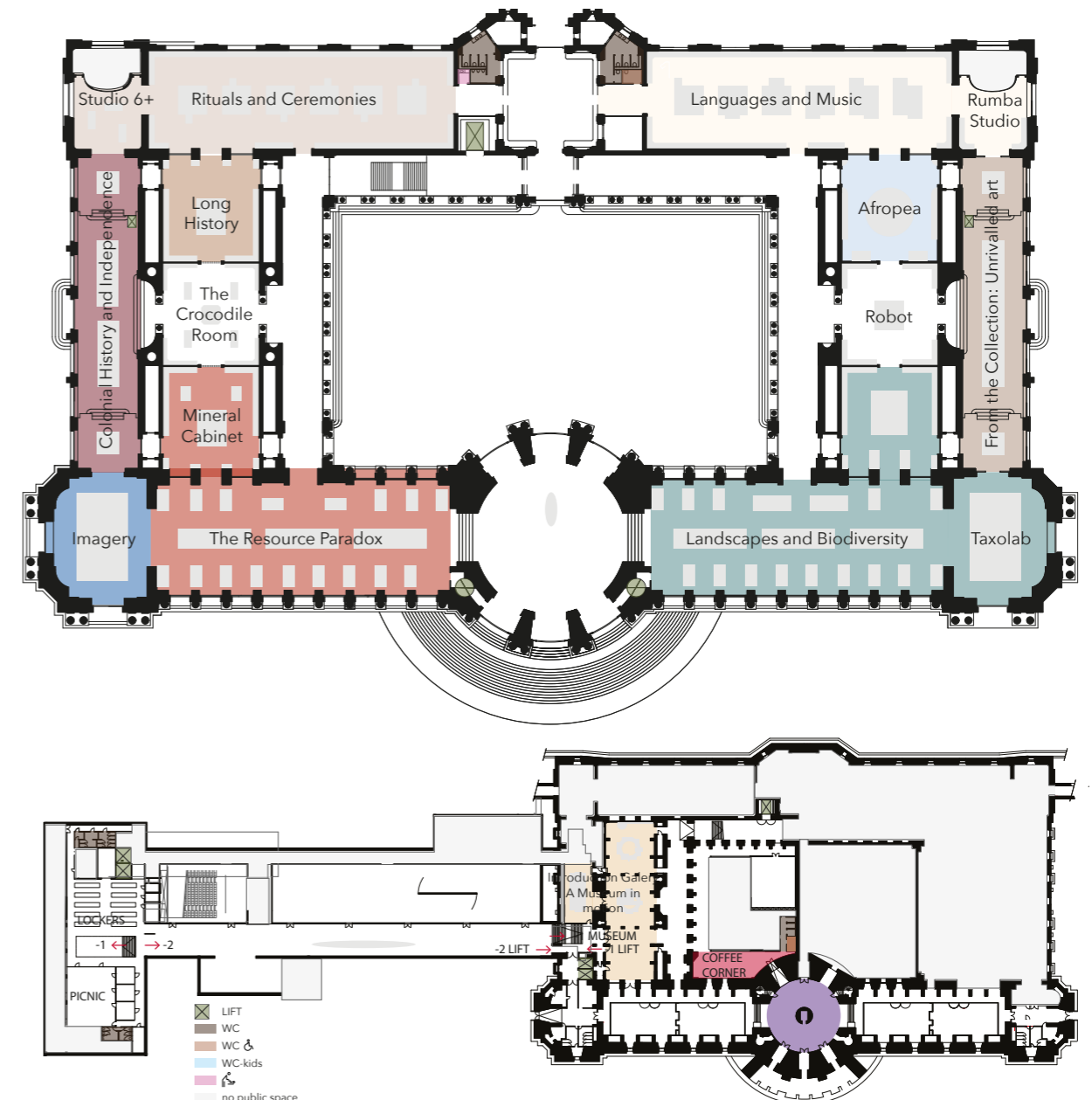
“Het klinkt wellicht wat melig, maar we willen écht een museum van en voor iedereen zijn! We hopen op een zeer breed publiek in het museum: Belgen en mensen van Afrikaanse origine, families, *Afrika lovers* en de kritische meerwaardezoeker. We hopen dat onze bezoekers hier zowel een prettige als een interessante dag beleven, dat ze enthousiast worden over Afrika, dat ze interesse tonen in de nieuwe thema's, dat ze onder de indruk zijn van de pracht van de collecties en van het mooie gebouw. We hopen dat onze bezoekers hier veel leren en nieuwe inzichten krijgen, maar tegelijk ook met een blij gevoel weer naar buiten gaan.

Ik hoop dat het nieuwe museum erin slaagt om het publiek enthousiast te maken voor Afrika en ervan te overtuigen dat Afrika over unieke troeven beschikt, op vlak van menselijk kapitaal, bio- en geodiversiteit, ondernemingszin en artistieke expressie.

Over 30 jaar zal 40% van de wereldbevolking in Afrika wonen. Afrika is het continent van de toekomst!”

Inhoudelijk bestaat de tentoonstelling uit twee delen die nauw met elkaar verbonden zijn. In de kelders van het oude museumgebouw toont het AfricaMuseum de geschiedenis, het heden en ook de toekomstperspectieven van het KMMA.

Op het gelijkvloers van het oude museumgebouw is de tentoonstelling opgedeeld in vijf thematische zones waarin Midden-Afrika centraal staat, in het bijzonder thema's waarvan het KMMA een ruime collectie voorhanden heeft of onderzoek naar verricht.

Introductiegalerij: Een Museum in beweging

Het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika is een multidisciplinaire onderzoeksinstelling met expertise in de mens- en natuurwetenschappen en beheert unieke, zeer verscheiden collecties. Het KMMA is actief in zowat 20 Afrikaanse landen, met Afrikaanse en andere binnen- en buitenlandse partners. Het zet programma's en projecten op waarbij wetenschappelijk onderzoek, duurzame ontwikkeling en samenwerking de rode draad vormen. Momenteel werken er een 85-tal onderzoekers in het KMMA, aangevuld door veelal buitenlandse, Afrikaanse, doctorandi en stagiairs. Het wetenschappelijk onderzoek van het KMMA wordt grotendeels gefinancierd door het federaal wetenschapsbeleid (BELSPO) en vooral de activiteiten rond capaciteitsversterking worden gesteund door de Belgische Ontwikkelingssamenwerking.

Het museum ontstond uit de Wereldtentoonstelling van 1897. Leopold II zag het als een propaganda-instrument voor zijn koloniale project. Van bij het begin werden westerse militairen, ambtenaren, missionarissen, handelaars en wetenschappers aangespoord om in Congo objecten te verzamelen. Militaire expeditieën maakten wapens en andere trofeeën buit bij gewelddadige confrontaties, maar dat werd in het museum niet getoond.

Holotype van een kikkersoort vernoemd naar Charles Lemaire (Hylarana lemairei).

Voormalige provincie Katanga, DR Congo. Verworven van C. Lemaire. 1901. Replica. RENO 202.

Een holotype is het specimen waarmee een soort voor het eerst wetenschappelijk werd beschreven. Het is dus van groot wetenschappelijk belang.

Het grootste deel van de museumcollectie dateert uit de koloniale periode, maar ook nu wordt bij veldwerk nieuw materiaal verzameld. Dat gebeurt in nauwe samenwerking met musea en universiteiten ter plaatse. De objecten worden ook beter gedocumenteerd, al blijven het fragmenten van een breder geheel. Het museum verwerft ook objecten en collecties via aankoop en schenking. Een aanwinstencommissie hanteert – naast een integriteitscheck – daarvoor strikte criteria.

Gyela lu Zauli masker.

Tibeita, Sassandra-Marahoué, Ivoorkust. [Guro]. Gemaakt door Sabu Bi Boti. Einde 20ste eeuw. Hout, verf, dierenvel, katoen, synthetische vezel. Verzameld door A.-M. Bouttiaux, 1999. EO.1999.18.73.

Verschillende Lemba-voorwerpen stellen een getrouwd paar voor. Hun attributen en de houdingen die ze aannemen, symboliseren rijkdom, autoriteit en hun inwijding in rituele kunsten.

De zaal 'Lange Geschiedenis' toont de erg lange, rijke en dynamische geschiedenis van Centraal-Afrika. In een volgende zaal wordt aandacht besteed aan een relatief korte periode die echter een grote impact had: de koloniale tijd. Het KMMA wil graag de interesse voor deze controversiële periode aanwakkeren en een forum zijn voor een levendig debat. De Onafhankelijkheid komt tot slot aan bod.

Lange Geschiedenis, en Koloniale Geschiedenis en Onafhankelijkheid

Helm masker in de vorm van een dier.

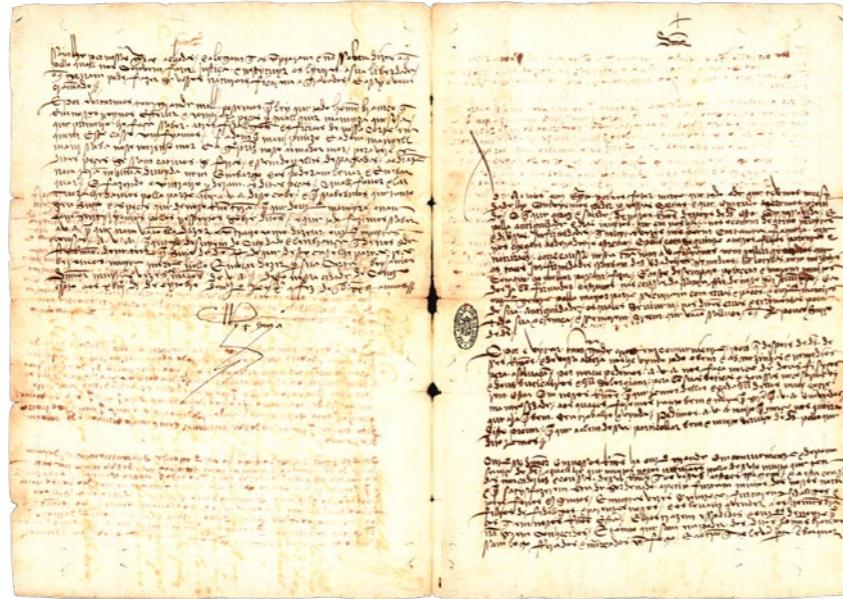
Liavela-rivier, provincie Bié, Angola. Onbekende cultuur. 700-900 n.C.. Hout (Pterocarpus angolensis DC). Verzameld door M.C. Turlot tijdens een geologisch onderzoek, 1928. PO.0.0.14796.

Het Liavela-masker dateert uit de 8ste of 9de eeuw en is de oudste houten sculptuur die ooit in Centraal-Afrika is gevonden. De meeste houten en ivoren voorwerpen van voor de 19de eeuw zijn vergaan. Deze dierenkop werd toevallig ontdekt in de bedding van de Liavela in Angola. Doordat het stuk lange tijd onder de grond begraven zat, werd het niet aan de lucht blootgesteld en heeft het de tand des tijds doorstaan. Mogelijk stelt het een aardvarken voor.

Lange Geschiedenis

Vanuit het Westers perspectief begint de geschiedenis van Afrika al te vaak met de komst van de Europeanen. Nochtans is de mens ontstaan in Afrika. Deze zaal presenteert een variëteit aan objecten in een chronologisch parcours. Ze vangt aan bij een tand van een mensachtige van minstens 2 miljoen jaar oud, gevonden in Oost-Congo. Voorwerpen uit steen tonen dat de toenmalige bewoners meesters waren in steenbewerking in Centraal-Afrika. Ook aardewerk en ijzernen en koperen objecten komen aan bod. Tegelijkertijd wil de zaal ook voelbaar maken hoeveel we nog niet weten, want sommige plaatsen werden niet of nauwelijks onderzocht. Bovendien zijn materialen vergelijkelijk. Een topstuk uit deze zaal is het beroemde Liavela-masker, de oudst bekende sculptuur uit hout die werd teruggevonden in Centraal-Afrika. Het dateert uit de 8ste of 9de eeuw.

Een casus over het Kongo-koninkrijk, dat tussen de 14de en 19de eeuw een gebied zo groot als Groot-Brittannië beheerste, toont hoe verschillende wetenschappelijke disciplines samenwerken om de geschiedenis van Centraal-Afrika te reconstrueren.

Koloniale Geschiedenis en Onafhankelijkheid

Het beginpunt is de scharnierpositie van Centraal-Afrika in mondiale handelsnetwerken aan het eind van de 15de eeuw. Objecten in verband met slavenhandel, de handel in ivoor en getuigend van interculturele uitwisseling staan centraal. Daarna wordt gefocust op de koloniale ambitie van Leopold II met de expedities van Henry Morton Stanley en de oprichting van de Onafhankelijke Congostaat. Verovering en bezetting van het gebied gaan gepaard met geweld. Het voorouderbeeld dat Lusinga voorstelt, dat als oorlogsbuit naar België gebracht werd, staat daar symbool voor. Foto's en archiefstukken tonen extreem geweld in deze periode. Tegen dat buitensporig geweld groeit protest, in binnen- en buitenland.

Brief van Kongo-koning Afonso I aan koning João III van Portugal. 6 juli 1526. Arquivo Nacional da Torre do Tombo, Lissabon.

Aanvankelijk liet koning Afonso I van Kongo Portugese handelaars toe en werkte zelfs met hen samen - maar hij moest zijn mening snel herzien. In deze brief aan de koning van Portugal klaagt hij dat de handelaars de organisatie van zijn koninkrijk verstoren.

Na de golf van kritiek neemt België in 1908 het bestuur van Congo over van Leopold II. In een derde luik komt de periode van Belgisch-Congo aan bod met een nieuw bestuur. De thema's onderwijs, gezondheidszorg, geloof, werk en segregatie tonen de impact van de kolonisatie op het dagelijks leven van de Congolezen.

De zaal eindigt met een overzicht van de postkoloniale geschiedenis van Burundi, Congo en Rwanda, aan de hand van krantenknipsels. Deze periode werd beheerst door complexe, tragische en omstreden conflicten.

De belangrijke momenten en fases in een mensenleven worden overal ter wereld gekenmerkt door specifieke gebruiken en tradities. Overal zijn mensen bezorgd om de opvoeding van kinderen. Overal willen mensen zich beschermen tegen ziekte en kwaad. Het definitieve afscheid van een geliefde wordt overal met de nodige zorgen omringd. De tentoonstelling Rituelen en Ceremonies vertrekt vanuit universele thema's. Op een aantal grote schermen vertellen Afrikanen hoe deze thema's in de rijke culturen van Congo, Rwanda en Burundi tot uiting komen in hun eigen vormen, ritmes en kleuren. Een selectie van museumobjecten biedt een terugblik op het verleden, of laat zien welke voorwerpen ook vandaag nog in gebruik zijn.

Rituelen en Ceremonies

Geboorte, opvoeding en huwelijk

De tentoonstelling opent met het thema 'Geboorte,' met getuigenissen over de naamgeving en bescherming van pasgeborenen. Een jonge vrouw vertelt hoe elke cultuur in Congo haar geijkte namen heeft voor tweelingen. In de vitrines staan een selectie moeder-en-kindbeelden die vroeger een beschermende functie hadden. In het onderdeel 'Opvoeding' getuigt een muzikant hoe hij de liefde voor muziek meekreeg van zijn vader. In de *Mukanda*-scholen werden indrukwekkende maskers gemaakt en opgevoerd, die vandaag museumbezoekers blijven verrassen. Het luik 'Huwelijk' bevat getuigenissen over normen en waarden die doorheen de tijd veranderen, en over de betekenis van de 'bruidsprijs'. De schilder Shula steekt de draak met de soms dubbelzinnige moraal die het moderne stadsleven kenmerkt.

Krachtobject, voorstelling van een Lemba-koppel. Djéno, Kouilou, Congo-Brazzaville. [Vili]. Voor 1938. Hout, wit pigment, ijzer, plantaardige vezels. Verzameld door E. Dartevelle, 1938. Ruil met KMKG, 1979. EO.1979.1.259.

Talen en Muziek

Deze zaal belicht de bijzonder grote culturele diversiteit van Centraal-Afrika. Mondelinge overlevering is daarbij de rode draad om dit continent te begrijpen, waar flexibiliteit, creativiteit en performance essentieel zijn.

Antropomorfe doodskist.

NTOMBA (Nkundo-Mongo), Wangatawa Ibon-ga. Evenaarsgebied, verzameld tussen 1884 en 1887. Hout, vezels, pigmenten. EO.0.0.37340

Welzijn, leiderschap, dood en herdenking

Het thema 'Welzijn' gaat over genezing en over bescherming tegen zichtbaar en onzichtbaar kwaad. Een man vertelt hoe tijdens zijn jeugd een genezer hem de kracht gaf om zich te verdedigen tijdens conflicten. In de vitrines staan objecten die gebruikt werden voor waarzeggerij en bij genezingsrituelen. In het deel 'Leiderschap' vertelt een vrouw hoe haar vader een functie had als administrateur in de stad, terwijl hij in zijn dorp ook clanhoofd was. Diverse prestigeobjecten laten zien hoe chefs in het verleden hun bijzondere status zichtbaar maakten. In het slotgedeelte over 'Dood en herdenking' delen getuigen hun ervaringen met het verlies van dierbaren, en zien we hoe de versiering van graven veranderde doorheen de tijd.

In 'Rituelen en Ceremonies' wordt de bezoeker frontaal aangesproken door mensen uit Congo, Rwanda en Burundi die vertellen over persoonlijke ervaringen en herinneringen. Rondom hen staan museumobjecten die vaak één, twee of drie generaties eerder in het museum aankwamen. De levende getuigenissen en stille museumobjecten brengen samen een meerstemmig verhaal. Hierin worden dissonante noten toegelaten: op diverse plaatsen in de tentoonstelling krijgen bezoekers bijkomende informatie over de omstandigheden waarin uitgestalde objecten tijdens de koloniale periode werden verzameld.

Talen in de kijker

Meer dan een vierde van alle talen ter wereld worden gesproken in Centraal-Afrika. Via kaarten, populaire schilderijen, geluidsfragmenten en video's ontdekt de bezoeker deze rijkdom. Ook het taalkundige onderzoek van het museum, de status van de talen en de optekening van de talen die dreigen te verdwijnen, komen aan bod. Hoe bepaalde bantutalen werken, zoals het gebruik van melodie om woorden en zinnen een andere betekenis te geven, kan zelf ervaren worden op een interactieve manier.

Ondanks het belang van de mondelinge overlevering heeft Centraal-Afrika ook heel wat geschreven documenten. Het voorbeeld van het Swahili en oude manuscripten toont dat het schrift slechts een codering op papier is. Een vitrinekast zet poëzie in het Rwandees en Luba in de kijker, net als de complexe relatie tussen literatuur, Afrikaanse talen en Europese talen.

De gesproken taal kan visueel ondersteund worden. Nande-beelden, Nkanu-initiatietafels, Luba-panelen (afbeelding 1), Mbala-, Pende- of Mbuun-chefstaffen en een Lega-spreekwoordenkoord of een Woyo-potdeksel zijn daar voorbeelden van. Spreekwoorden zien we ook terug in de 'kanga's', beter bekend als *pagnes* of lendendoeken uit Oost-Afrika.

Uiteraard heeft een orale cultuur een traditie van verhalen. De bezoeker kan ze beluisteren en nadenken over hun betekenis. Ook meer hedendaagse verhalen, zoals de stadslegendes die de kranten van Kinshasa vullen, komen aan bod.

Spreekwoordenkoord

Dit spreekwoordenkoord van Lega-volkeren werd opgehangen op het dorpsplein. Er werden voorwerpen aan vastgemaakt die verwezen naar één of meer spreekwoorden. Mensen gingen rond het koord zitten en gaven commentaar op de voorwerpen. Dat nodigde uit om verhalen te vertellen en ideeën uit te wisselen.

Maniema, RD Congo, Lega, Wood, plant fibre, cloth, leaf, seed pods, calabash EO.1975.48.2

In een kleine halfopen filmzaal krijgen de bezoekers taalkundige of muzikale performances te zien.

Muyemba. Planklamellofoon.

Dilolo, Lualaba, RD Congo. s.d. Kalebas, hout, ijzer, plantenvezel, Geschonken door R.P. Delille. 1936. MO.0.0.36657. Foto J. Van de Vyver. © KMMA

Oude en hedendaagse muzikale uitdrukkingvormen uit Afrika

Orale overdracht is ook in dit deel van de zaal belangrijk. Het (heilige, politieke of poëtische) woord hangt immers nauw samen met bepaalde soorten instrumenten, zoals snaarinstrumenten en lamellofonen. Deze ondersteunen lyrische uitdrukkingen en de kunst van de welsprekendheid op muzikale wijze.

In een indrukwekkende vitrinekast staan prachtige spleettrommels. Vroeger werden ze gebruikt om, op basis van het toonschema van de gesproken taal, getrommelde boodschappen aan de dorpsbewoners door te geven.

Op de centrale podia brengen grote muziekensembles groepsdansen tot leven.

De musicologische collecties van het KMMA laten toe om de voormalige orkesten van oude koninkrijken te illustreren. Ook de verschillende muzikale uitdrukkingvormen – inmiddels erfgoed geworden – en diverse hedendaagse acrobatische en theatrale creaties uit Centraal-Afrika komen erin aan bod.

De cultuurgebonden muzikeregels, zoals de concepten van de verdeling van het octaaf, de maat of het fundamentele begrip 'model en variaties', worden belicht. Tot slot is er ook aandacht voor het immense Afrikaanse erfgoed in Amerika. Denk hierbij aan religieuze ceremonieën en nieuwe muziekcreaties die op het Amerikaanse continent zijn opgedoken.

In Afrika vind je een unieke opeenvolging van plant- en diergemeenschappen. Van woestijn over savanne tot tropisch regenwoud en zelfs besneeuwde bergtoppen. Deze biomen zijn voortdurend in verandering, maar vandaag meer dan ooit. De zone 'Landschappen en Biodiversiteit' onderzoekt de wisselwerking tussen mens, dier, plant en klimaat om verantwoord met deze rijke diversiteit om te kunnen gaan.

Landschappen en Biodiversiteit

Deze zaal toont de unieke biomen van Centraal-Afrika. Elk bioom wordt getypeerd door planten en dieren die aangepast zijn aan de heersende omstandigheden. Zelfs op de hoge bergtoppen of in de verschroeiende Namib-woestijn vind je soorten die er in slagen om in deze extreme klimaten te overleven. Per bioom worden de belangrijkste karakteristieken beschreven en komen een aantal biologische thema's aan bod. Dit zijn vaak thema's die binnen het museum vanuit verschillende vakgebieden onderzocht worden. Ook sociaaleconomische verbanden worden gelegd. Landbouw, visserij en natuurbescherming hebben in vrijwel alle biomen een grote invloed, zowel voor de plaatselijke bevolking als op mondiaal niveau. Alles wat in Afrika gebeurt, heeft door globalisering wereldwijde gevolgen.

Door de omvang en enorme diversiteit van Centraal-Afrika weten we nog steeds niet hoeveel en welke soorten er juist leven. Onbeschreven soorten kunnen echter niet beschermd worden. Onze wetenschappers hebben dus nog veel werk voor de boeg ...

King Kasai

King Kasai

Aangezien de mens integraal deel uit maakt van de natuur, staan de dynamische interacties tussen de mens en zijn activiteiten, de fauna en flora en het klimaat centraal. Uiteraard spelen de zoölogische collectiestukken een prominente rol in deze zone en krijgt onze olifant er zijn verdiende plaats. Zonder deze soort zou het miombo-bos ten zuiden van de evenaar er heel anders uitzien. De olifant houdt immers de boomgroei in toom door met zijn slurf bladeren, scheuten en twijgen te verwijderen. Via zijn uitwerpselen verspreidt hij boomzaden over lange afstanden en bemest ze meteen ook. Ook vuur is een belangrijke speler in dit bioom. Sommige branden ontstaan natuurlijk, maar de meeste worden aangestoken. Dat gebeurt al eeuwen, vooral om ruimte vrij te maken voor landbouw. De zwarte brandsporen op een tentoongestelde stamschijf getuigen van regelmatig afbranden. Onderzoekers van het museum gebruiken de groeiringen van deze boomsoort om klimaatsveranderingen te bestuderen.

Een recente
expeditie in het
Rwenzorigebergte
© D. Samyn

De laatste Afrikaanse gletsjers

In het noorden van Virunga, in het Rwenzorigebergte, bevinden zich ook enkele van de laatste Afrikaanse gletsjers. In 1932 verkende een Belgische expeditie het Rwenzorigebergte. Een vergelijking van historische foto's en aquarellen van toen met foto's van recente expedities tonen dat de gletsjers enorm gekrompen zijn. Dit heeft grote gevolgen voor de mensen die aan de voet van het massief leven, en voor de unieke alpine planten en dieren. Onderzoekers van het museum hebben een weerstation en een timelapse-camera opgezet om de evolutie van de gletsjers op de voet te volgen en te achterhalen waarom ze verdwijnen.

Drie 'Lieux de mémoire'

De rotonde

Aimé Mpane (Kinshasa, DR Congo, *1968). *Nouveau souffle ou le Congo bourgeonnant, Nijvel, 2017, hout, brons.*

Congolees beeldend kunstenaar Aimé Mpane stelde in zijn wedstrijdontwerp voor een hedendaags kunstwerk op deze plek voor om de Afrikanen een centrale plaats te geven in dit gebouw, dat ooit werd opgericht ter ere van Leopold II en zijn koloniale onderneming.

De indrukwekkende koepel, de marmeren muren, de grote beelden, de rijkelijk gedecoreerde vloer met de ster van de Onafhankelijke Congostaat – deze rotonde lijkt wel een tempel voor Leopold II en zijn koloniale project. Tussen 1910 en 1966 werden de nissen gevuld met werken van Belgische beeldhouwers. De vier centrale, verguld bronzen beelden van de hand van Arsène Matton (1873-1953) springen het meest in het oog. Alle beelden geven een koloniale visie weer en zijn beschermd, net als de rest van het gebouw. Belgen worden gepresenteerd als weldoeners en beschavers, alsof ze in Congo geen wandaden pleegden en alsof er daar tevoren geen beschaving bestond. Het is clichématige koloniale propaganda, maar ze werkt meer dan een eeuw later nog altijd door. Het kunstwerk van Aimé Mpane biedt een tegengewicht.

De Krokodillenzaal

De krokodillenzaal is een 'museum in een museum' om te tonen hoe de museologische aanpak vroeger was. Bij de sluiting van het museum in 2013 was de zaal nog bijna niet veranderd ten opzichte van zijn oorspronkelijke staat in 1910, toen het museum werd opgericht. Ze toont hoe in de jaren 1920 de Congolese natuur werd verzameld, bewaard, verbeeld en tentoongesteld. De landschapsschilderingen en zwart-witfoto's schetsen een beeld van een exotisch en romantisch Afrika. Ze tonen het dagelijks leven van Congolezen in een ongerepte natuur, amper beïnvloed door de kolonisatie. Zulke voorstellingen hebben lange tijd het beeld bepaald dat museumbezoekers van Congo hadden.

Een gedroomd Afrika

De Belgische symbolistische schilder Emile Fabry (1865-1966) kreeg in 1909 de opdracht om aan de hand van zwart-witfoto's wandschilderingen op doek te maken. Ze moesten passen bij de architectuur en mochten de aandacht van de bezoeker niet van de collectie afleiden. Zo ontstonden de poëtische voorstellingen van Congo die je hier aan de muren ziet.

De herdenkingszaal voor de overleden Belgen

In de oostelijke binnenkoergang werden tussen de twee wereldoorlogen in een context van Belgisch patriotisme de 1508 namen geschilderd van de Belgische mannen die tussen 1876 en 1908 het leven lieten in de Onafhankelijke Congostaat. Vrouwen en kinderen die er stierven werden niet vermeld. De ster voor sommige namen geeft aan dat hier de volgende letter in het alfabet begint. Onderaan het gedenkteken staat een citaat van koning Albert I: '... meedogenloos maai-de de dood in de rangen van de eerste baanbrekers. Nooit zullen wij genoeg hulde aan hunne nagedachtenis brengen.'

Het gedenkteken verwijst op geen enkele manier naar de honderdduizenden, wellicht zelfs miljoenen Congolezen die in diezelfde periode omkwamen als directe of indirecte slachtoffers van de Onafhankelijke Congostaat, of naar het bevolkingsdeficit waartoe dat geweld leidde. Bij de renovatie van 2013-2018 verzocht het AfricaMuseum kunstenaar Freddy Tsimba om deze onzichtbare en naamloze slachtoffers te eren met een nieuw werk. Dat werk, *Ombres* (schaduw),

werpt op de witte muren onder de Belgische namen de schaduw van de namen van Congolezen die in dezelfde periode in België omkwamen, waaronder zeven overledenen van de Congolezen die tentoongesteld werden in 'Afrikaanse dorpen' tijdens de wereldexpo in Brussel/Tervuren in 1897. De kunstenaar vroeg aan het museum om de stalen kar waarmee de eerste weg tussen Matadi en Kinshasa werd aangelegd centraal in de gang te plaatsen, als symbool voor de vele Congolezen die het leven lieten tijdens het koloniaal bewind, onder andere door de (dwang)arbeid.

Voor deze plek creëerden Marie Daulne (Zap Mama), Fabrizio Cassol en Ronny Mosuse op vraag van het museum het herdenkingslied *Echo*, dat door het personeel van het museum gezongen wordt tijdens het openingsweekend. Het museum personeel erkent, middels dit lied, het lijden van Congolezen en andere Afrikanen tijdens de koloniale periode dat lange tijd, ook door het KMMA zelf, genegeerd werd.

Het mondiale economische systeem draait rond natuurlijke rijkdommen. Die heeft Centraal-Afrika, en in het bijzonder Congo, in overvloed. Die rijkdom aan grondstoffen kan niet verhinderen dat Centraal-Afrika relatief arm is – dat is de paradox van de overvloed.

Rijkdommen: een Paradox

Rijk aan mineralen

Congo neemt een belangrijke plaats in op de internationale economische scène door haar minerale rijkdommen. Het land is de belangrijkste producent van koper in Afrika en de eerste werelduitvoerder van kobalt. Kobalt is momenteel zeer gegeerd voor de ontwikkeling van batterijen voor elektrische wagens.

Bossen

In het 3,7 miljoen km² grote bekken van de Congostroom bevindt zich het tweede grootste aaneengesloten regenwoud van de planeet. De wouden van het Congobekken bruisen van het leven, onwaarschijnlijke aantallen planten en dieren. Als producent van zuurstof en een van de grootste CO₂-reservoirs ter wereld reguleert het mee het klimaat.

Zowat 60 miljoen mensen zijn direct afhankelijk van het bos voor hout en voedsel. Het hout is niet alleen een bouw materiaal, maar ook een belangrijke energiebron. Wegens gebrek aan elektriciteit of gas, kookt ongeveer 90% van de Congolese huishoudens op hout of houtskool (*makala* in het Lingala).

De industriële houtkap in het Congobekken neemt toe. Tropisch hout is wereldwijd gegeerd omdat het zo duurzaam is. Bijvoorbeeld de *Pericopsis elata* of Afrormosia produceert erg mooi, niet al te zwaar hout met een grote weerstand tegen ongedierte en rot.

Het netwerk van houthakkerswegen maakt het regenwoud beter toegankelijk en dus kwetsbaarder. De strijd tegen ontbossing, onder andere als gevolg van

Yangambi - *Pericopsis elata* adulte.

ongecontroleerde houtkap, moet het uitsterven van bepaalde boomsoorten voorkomen.

Markt in Kinshasa, 2015
©Paul Faber @KMMA

Water

De Congostroom is de tweede grootste rivier ter wereld, na de Amazone, met 13% van het hydro-elektrisch potentieel op aarde. En dan zijn er nog de grote meren van Oost-Congo – zoals het Tanganyikameer, dat bijna 17% van alle zoetwater op aarde bevat. Dit meer is ook een hotspot voor biodiversiteit: 40% van de 1500 planten- en diersoorten zijn endemisch, ze komen alleen daar voor.

Paradox en potentieel

Omwille van zijn natuurlijke rijkdommen is Centraal-Afrika een economisch aantrekkelijke regio. En dat ondanks de politieke instabiliteit, die mee in stand wordt gehouden door de machtsverhoudingen in een geglobaliseerde wereld. Meer duurzaamheid zou het welzijn van de regio sterk ten goede komen. Centraal-Afrika bezit bovendien een enorm bevolkingspotentieel en een levendige culturele dynamiek, twee belangrijke motoren voor ontwikkeling.

Levendige culturele dynamiek

Kinshasa bruist van creativiteit: muziek, beeldende kunsten, dans, design en mode. Het is de bakermat van geliefde muzikanten als Franco en Papa Wemba. Hier zijn kunstenaars als Cheri Samba en Isek Bodys Kingelez groot geworden. De Kinshasa Fashion Week is een begrip.

De hoofdthema's van deze zone zijn tentoongesteld op de drie middenpodia. Sommige vitrines worden nog verder afgewerkt in het voorjaar van 2019.

Virtual Reality

Voor deze zaal werd samen met de VRT (en met de steun van Toerisme Vlaanderen) een journalistieke Virtual Reality gerealiseerd die de bezoeker meeneemt naar de levendige stad Kinshasa of naar het onderzoeksinstituut in Yangambi, midden in het Congolese regenwoud.

Mineralenkabinet

In de volledig gerestaureerde vitrinekasten toont deze zaal een selectie mineralen. Centraal-Afrika is uitzonderlijk rijk aan mineralen en zodoende een belangrijk studiegebied voor de geologie. Het vertoont een grote diversiteit van economisch waardevolle afzettingen, met een brede waaier van chemische, mineralogische en morfologische kenmerken. Deze afzettingen werden gevormd door verschillende processen, in verschillende periodes tijdens de lange geologische geschiedenis van het gebied. Een deel van de specimen in deze zaal komt uit de historische collecties van het museum. De oudste dateren uit de late jaren 1890.

Heel wat stukken dateren uit de koloniale periode. Het museum verwierf toen veel geologische stalen die verzameld werden tijdens studies voor de Belgische overheid, zoals prospectie van minerale grondstoffen, het opstellen van geologische kaarten, en studies voor infrastructuurwerken. Tijdens en na de koloniale tijd ontving het museum tevens schenkingen van mijnbouwbedrijven en van geologen die in Centraal-Afrika werkten. Ook universiteiten, onderzoekers en verzamelaars droegen bij tot de vorming van de historische collectie.

Sommige specimen in deze zaal heeft het museum voor deze tentoonstelling verworven om zo stukken te tonen die door hun samenstelling, afmetingen of kwaliteit de historische collectie aanvullen.

De (hedendaagse) vraagstukken over mijnbouw en grondstoffenontginning, en of deze een vloek dan wel zegen zijn voor Midden-Afrika, komen aan bod in de zaal Rijkdommen: een paradox.

Afropea

De meeste Sub-Saharaanse Afrikanen zijn pas na de koloniale tijd naar België gekomen. Een klein aantal Congolezen vestigde zich hier voor of kort na de onafhankelijkheid in 1960, maar de grootste groep kwam pas na het jaar 2000 naar België. Momenteel vertegenwoordigen ze 2% van de Belgische bevolking. 40% van hen is van Congolese afkomst. Onderzoek heeft uitgezonden dat ze sterk te lijden hebben onder racisme en discriminatie. En hoewel ze als groep afwezig zijn in maatschappelijke debatten, hebben ze toch hun stempel gedrukt op de Belgische samenleving.

Deze galerij fungeert tegelijk als tentoonstellingsruimte, ontmoetingsplek en documentatiecentrum. Ze kwam tot stand in nauwe samenwerking met mensen die afkomstig zijn uit Sub-Saharaans Afrika. Bezoekers worden uitgenodigd om correcties te suggereren en documenten, foto's en getuigenissen te delen, zodat we onze kennis verder kunnen uitbreiden. Dat kan via het mailadres: afropea@africamuseum.be

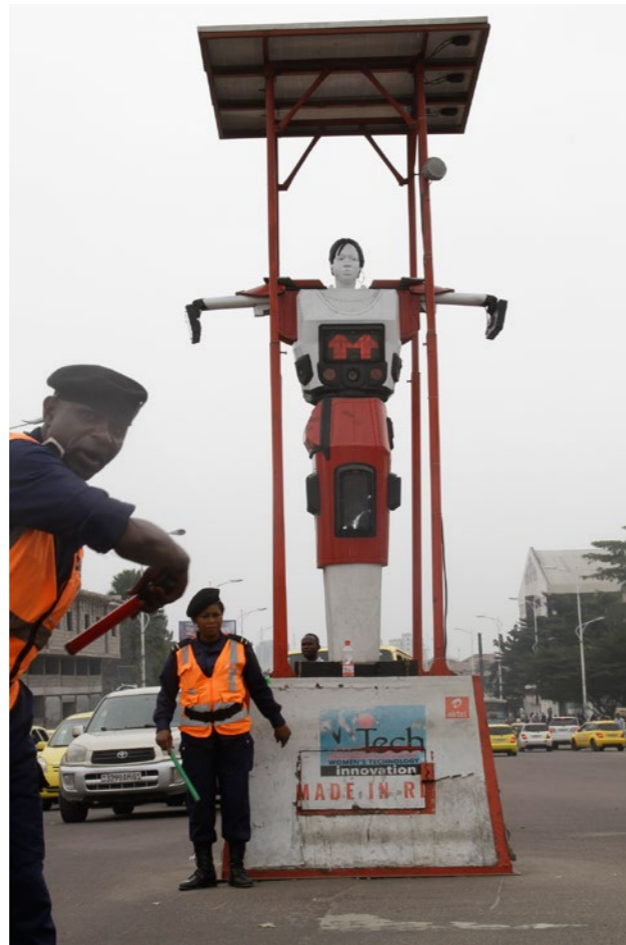
Moseka, de verkeersrobot

Deze zaal vormt de overgang tussen de zalen menswetenschappen en natuurwetenschappen. Centraal staat *Moseka*, de verkeersrobot.

In Congo gebeuren veel verkeersongevallen, vaak met dodelijke afloop. Om daar iets tegen te doen, hebben Thérèse Izay Kirongozi en de vereniging Women's Technology (Wotech) een imposante, onomkoopbare verkeersrobot bedacht. De androïde robot regelt het verkeer in Kinshasa en andere grote steden van Congo. Het project werd in Atlanta (VS) bekroond met de WorldSafeAwards Innovatieprijs 2017-18, en wordt momenteel ook naar andere Afrikaanse landen geëxporteerd.

Het museum verwierf in 2018 het nieuwe type *Moseka*, 'jong meisje' in het Lingala. Ze is 2,90 meter hoog, staat op een sokkel van 1,10 meter en weegt 160 kg. De elektrische 12 volt-motor van een ruitenwisser zorgt voor de beweging. *Moseka* wordt, net zoals de 540 led-lampjes, gevoed door zonnepanelen. Ze zingt een populair liedje over verkeersveiligheid, dat Congolese kinderen leren op de lagere school.

Rondom tonen grote foto's van Nelson Makengo het drukke verkeer op rond-point Victoire, het centrale plein in de wijk Matonge in de metropool Kinshasa.

Uit de collectie: Weergaloze kunst

Los van de permanente tentoonstelling zal voortaan in de oostelijke laterale marmerzaal een wisselende opstelling te zien zijn, 'uit de collectie'. In tegenstelling tot de andere zalen, waar de opstelling als het ware institutioneel ondertekend wordt, is hier een wetenschapper van het KMMA tentoonstellingssamensteller en eindverantwoordelijke. Voor de eerste tentoonstelling in deze reeks is dat Julien Volper, wetenschappelijk medewerker van de afdeling etnografie.

In 'Weergaloze kunst' geven vier vitrines een veelzeggend overzicht van de artistieke productie van maskers, beelden, ivoorsnijwerk en gebruiksvoorwerpen. De verzamelde stukken komen bijna allemaal uit Congo en dateren voornamelijk uit de 19e en vroege 20e eeuw. Andere vitrines kaarten specifiekere thema's aan, met een beslist kunsthistorische insteek.

Sommige belichten bijvoorbeeld de Afrikaanse kijk op schoonheid. Andere ruimtes bieden dan weer inzicht in de manier waarop de Belgische aanwezigheid in Congo bepaalde aspecten van de productie en verkoop van beelden heeft beïnvloed.

Op nog een andere plek in de zaal reiken onderzoekers een alternatief aan voor de etnografische studie van materiële Afrikaanse culturen, door de discipline van de Afrikaanse kunstgeschiedenis uit te diepen. Belgische pioniers als F. M. Olbrechts (voormalig directeur van het KMMA) leverden hier een aanzienlijke bijdrage tot die benadering, die tot een stilistische en iconografische analyse van de Afrikaanse kunst heeft geleid, maar vooral oog had voor de kunstenaar, de mens achter het kunstwerk.

De uitgave 'Weergaloze kunst' is beschikbaar in vier talen (NL, FR, DE, EN), digitaal of gedrukt, en bevat alle praktische informatie over de tentoongestelde werken (functie, oorsprong, datering, kunstenaar) per thema.

Dit heus tentoonstellingsboekje zal gratis gedownload kunnen worden via de museumwebsite.

Deze tijdelijke tentoonstelling kwam tot stand met de steun van Philippe de Moerloose. Een speciale editie van de collectieboeken van het KMMA wordt uitgegeven als catalogus. Ook het internationale tijdschrift 'Tribal Art' brengt een extra editie uit naar aanleiding van deze tentoonstelling.

Tulualembe masker-schild (Yela)

Eerste kwart 20ste eeuw. Hout (*Alstonia congensis*). DR Congo. Ingeschreven in 1927. Verzameld door V. Benoit, jaren 1920. EO.0.0.29612. Foto J.-M. Vandyck © KMMA.

Tulualembe maskers worden al sinds de jaren 1920 niet meer gemaakt. Hun functie houdt waarschijnlijk verband met de lilwa, een genootschap dat delen van het sociale leven bij de Yela regelde.

De hoekzalen

In de permanente tentoonstelling zijn er heel wat interactieve opstellingen. Op vier plaatsen, in de vier hoekzalen van het gebouw, wordt het publiek uitgenodigd tot actie.

Music Corner

In de Music Corner, de hoekzaal gewijd aan de geschiedenis van de Congolese rumba, kan jong en oud meedansen op het swingende ritme. De bezoeker duikt in het bruisend cultureel leven dat in Leopoldstad, het latere Kinshasa, vanaf de jaren 1930 op gang komt en doorkruist de evolutie van het muziekgenre tot op vandaag.

Studio 6+

Studio 6+ is een plek voor kinderen vanaf 6 jaar. Hier kunnen ze aan de slag met de thema's uit de zaal Rituelen en Ceremonies. Dieren vormen de rode draad. Voor kunstenaars uit Centraal-Afrika, net als elders, vormen dieren de inspiratiebron voor schilderingen, verhalen en liederen. Kinderen zetten zelf hun verbeelding aan het werk. Studio 6+ zal de komende weken verdere invulling krijgen.

Beeldvorming

Deze zaal zet het publiek aan tot reflectie over de verschillende manieren waarop Centraal-Afrika en Afrikanen werden en kunnen voorgesteld worden. Het AfricaMuseum bezit een uitgebreide collectie koloniale foto's en films. Die zijn vrijwel uitsluitend gemaakt door witte mensen en tonen vooral hun perspectief. Deze foto's en films zijn niet neutraal, en al evenmin onschuldig. Commentaren, beelden, boeken en kunstwerken van Afrikanen nodigen uit tot kritische reflectie.

I.s.m. filmcentrum en -festival Yolé Africa, Goma, DRC.

Taxolab

In het Taxolab verdiept de bezoeker zich in de basisprincipes van de taxonomie, de wetenschap die levende organismen identificeert, benoemt en klasseert én een van de belangrijkste onderzoeksdomeinen van de biologen van het AfricaMuseum. Het is immers de basis voor elk onderzoek over biodiversiteit. Van de immense collectie van meer dan acht miljoen specimens uit voornamelijk Centraal-Afrika, komt een selectie in dit Taxolab aan bod, zoals een aquarium met vissen uit het Tanganyikameer.

AfricaTube

Sinds 2016 heeft het KMMA een jongerenwerking opgestart. Een zestal jongeren, veelal van Afrikaanse origine, kreeg de mogelijkheid om een eigen ruimte in het museum in te richten - zodat ze hun actueel Afrika kunnen tonen aan hun leeftijdsgenoten onder de bezoekers - en aan alle anderen die zich nog jong van geest voelen.

AfricaTube is een virtuele bibliotheek over hedendaags digitaal Afrika en verbindt het museum met de afro-cyberspace. Een groep jongeren speurt er het web voor af op zoek naar blogs, audiovisueel materiaal, platforms en muziek uit Afrika en de Afrikaanse diaspora. AfricaTube toont hoe het internet een plek is waar cultuur wordt gemaakt en uitgewisseld zonder dat er territoriale grenzen aan te pas komen. Het wil de vele technologische culturen van het continent vanuit verschillende invalshoeken benaderen en zonder vooroordelen delen.

AfricaTube wordt gerealiseerd met de steun van Texaf-Bilembo.

HEDENDAGSE KUNST IN HET AFRICAMUSEUM

Centres fermés, rêves ouverts. 2016
Freddy Tsimba (Kinshasa, 1967-), (buiteninstallatie op de gevel van het museum). Metaal.
J. Van de Vijver © KMMA, Tervuren.

Hedendaagse kunst in de nieuwe permanente tentoonstelling

Bij de renovatie was de integratie van hedendaagse kunst in het museum een belangrijk item. Voor veel musea lijkt dit misschien evident, maar voor het AfricaMuseum was de insteek bijzonder. De collecties van het museum situeren zich namelijk vooral in de koloniale sfeer. Daarom zijn de collecties en het gebouw zelf een boeiend werkterrein voor kunstenaars.

Het werk van de kunstenaars op basis van de KMMA-collecties is absoluut een toegevoegde waarde voor het museum, dat inzet op dekolonisering. Daarnaast kunnen kunstenaars ook op een bijzondere poëtische manier leemtes opvullen in de collectie. In het bijzonder is dit het geval met de in 2014 verworven collectie *populaire schilderkunst* van antropoloog Bogumil Jewsiewicki, die reeds gedeeltelijk werd getoond in de expo van de hand van Bambi Ceuppens en Sammy Baloji *Congo Art Works* in Bozar in 2016-17, en reisde later door naar Moskou (en in herwerkte versie ook naar Graz en Tübingen).

Het AfricaMuseum heeft ook een beroep gedaan op kunstenaars uit Afrika of met Afrikaanse roots voor zijn

vernieuwde tentoonstelling, zoals Aimé Mpane, Freddy Tsimba, Michèle Magma, Aimé Ntakiyia, Méga Mingiedi, Bodys Isek Kingelez, Chéri Samba, J-P Mika, Shula, Chéri Benga, Chéri Chérin, Barly Baruti, Iviart Izamba, Thérèse Kirongozi en Nelson Makengo. Bijzondere aandacht ging uit naar die plekken in het museum die een uitgesproken koloniale sfeer uitademen.

Principes en doelstellingen

Bij de benadering van hedendaagse kunst houdt het AfricaMuseum er rekening mee dat de aankoop van kunstwerken in lijn ligt met het wetenschappelijke onderzoek of met de permanente tentoonstelling. Voorts organiseert het museum op regelmatige basis residenties voor kunstenaars uit Centraal-Afrika. Ook studiebezoeken en onderzoeksprojecten voor nationale, internationale en transnationale kunstenaars vinden plaats.

Het is niet de ambitie van het AfricaMuseum om een museum voor hedendaagse kunst te worden. Het is wel de doelstelling om kunstenaars uit te nodigen om de bestaande collecties te (her)ontdekken en te interpreteren.

EDUCATIE TEN DIENSTE VAN DUURZAME ONTWIKKELING

Fauteuil Mobutu, 2010
Iviart Izamba, © Collectie KMMA, Tervuren,
HO.2011.54.1

Lange traditie

Het AfricaMuseum heeft al lang een sterke band met hedendaagse kunst. Zo organiseerde het al diverse tentoonstellingen, waaronder *Exit Congo* (2001), *Het woord van de Afrikanen* (2003), *Kin Moto na Bruxelles* (2003), *Persona* (2010), *Fetish Modernity* (2011).

Sinds 2008 biedt het AfricaMuseum residenties aan voor kunstenaars uit Centraal-Afrika. Hun creaties worden opgenomen in de tijdelijke tentoonstellingen, zoals het werk van Sammy Baloji en Patrick Mudekereza in *Congo Far West* (2011). Recenter nog kregen Iviart Izamba (2014-2015), Freddy Tsimba en Eddy Eteke (2016), Jean Kamba, Eddy Kamuanga, Jean Katambayi (2017) en Ganza Buroko, culturele speler uit Goma (2018), de kans om de museumcollecties te bestuderen en in hun werk te belichten.

Ook talrijke Belgische en westerse kunstenaars (Dirk Braekman, Renzo Martens, Sabrina Montiel Soto, Antje Vanwichelen ...) inspireerden zich op de collecties voor hun werk. Uiteraard hebben nog meer beeldend kunstenaars het koloniale verleden en Congo behandeld zonder daarom expliciet naar de collectie te verwijzen: Luc Tuymans, Jan Fabre, Vincent Kenis, Sven Augustijns, Marie-Françoise Plissart, ...

Vanaf zijn heropening start het AfricaMuseum opnieuw met zijn sensibiliseringsactiviteiten met het oog op de integratie van wereldburgerschapeducatie. Dit programma draagt bij aan de missie van het AfricaMuseum, namelijk kennis delen om het inzicht in en begrip van het Afrikaanse continent en de plaats ervan in de wereld te bevorderen, en de culturele en natuurlijke diversiteit voor een duurzame ontwikkeling te stimuleren.

Het AfricaMuseum doet al aan wereldburgerschapeducatie sinds het begin van de jaren 1990. Deze acties waren eerst gericht op schoolgaande kinderen, maar later ook op een breder publiek. Er worden heel wat activiteiten aangeboden: rondleidingen, interactieve bezoeken, workshops, activiteiten voor het hele gezin, opleiding van leerkrachten (in wording) en socio-culturele animatoren enz. Deze zijn gebaseerd op de ervaring die het doorheen de jaren heeft verworven op het vlak van kennisdeling, sensibilisering en opleiding. Bovendien heeft het museum een grondige kennis van zijn doelpubliek (scholen, buitenschoolse organisaties, socio-culturele verenigingen, Afrikaanse diaspora, gezinnen, het grote publiek).

Met de renovatie van het museum en de nieuwe permanente tentoonstelling waren ook de educatieve doelstellingen – en zo ook de inhoud van de sensibiliseringsacties – aan vernieuwing toe. Het AfricaMuseum heeft altijd al de leden van het renovatieteam, de onderzoekers van de wetenschappelijke afdelingen, de onderwijssector (lesgevers en pedagogische inspecteurs), de Afrikaanse diaspora en partners van het Afrikaanse continent (i.e. het nationaal museum van Lubumbashi in de Democratische Republiek Congo) bij de uitwerking van de activiteiten betrokken. Deze sa-

menwerkingsverbanden vormen dan ook de basis van de collaboratieve benadering van het AfricaMuseum. De activiteiten zijn aangepast aan de behoeften en profielen van de verschillende doelgroepen, namelijk studenten, leerkrachten (in wording), schoolverlaters en gezinnen. Ze vinden plaats in de zalen van de nieuwe permanente tentoonstelling en in vijf speciaal ingerichte ruimtes (interactieve ruimtes en ateliers).

Inhoudelijk steunen de activiteiten op de nieuwe benadering van het gerenoveerde museum, met het oog op dekolonisering: een kritische inslag, meer actuele en hedendaagse Afrikaanse perspectieven, gericht op het Afrika van vandaag, maar ook het museum als historische plaats die symbool staat voor het koloniale verleden van België.

De thema's vloeien voort uit de zones van de permanente tentoonstelling. We kunnen ze onderverdelen in drie grote groepen:

- culturele en artistieke praktijken
- biodiversiteit, milieu en hulpbronnen
- heden en verleden

Het AfricaMuseum hecht vooral belang aan zijn maatschappelijke rol en wil een waardevolle bijdrage leveren voor een inclusieve, solidaire, eerlijke en duurzame wereld. En dit op basis van zijn collecties, wetenschappelijk onderzoek en sensibiliserings- en kennisactiviteiten.

Het sensibiliseringsprogramma van het AfricaMuseum wordt gesubsidieerd door de Belgische Ontwikkelingssamenwerking.

De workshops en rondleidingen over de rijkdommenparadox van Midden-Afrika genieten eveneens van de genereuze steun van de Rotary clubs Overijse-Zoniën, Tervuren, Bruxelles-Sud en Genval.

EEN NIEUWE ARCHITECTUUR VOOR EEN NIEUW MUSEUM

Bij de eeuwwisseling ontwikkelde het museum de wens om een internationaal toonaangevend museum en onderzoeksinstituut over Midden-Afrika te worden en formuleerde in 2006 een wedstrijdvraag met een ambitieus programma van eisen.

Een masterplan voor de hele site

Het wedstrijdontwerp knoopt aan met het onafgewerkte project van Leopold II en het masterplan van zijn architect, de Cité Coloniale. In navolging van het plan van architect Girault streeft het nieuwe masterplan naar een duidelijke bundeling van de functies op de site waarbij elk gebouw opnieuw zijn eigenheid hervindt.

Het plan voorziet drie bundelingen op de site: het publieksgerichte Koloniënpaleis met mediatheek, congrescentrum en feestzaal, het gemoderniseerde Museum met een nieuw onthaalpaviljoen in het park, en het kennis- en onderzoekscentrum met nieuw collectiegebouw.

Ontwerp van een onthaalpaviljoen en het museumgebouw

In een eerste fase van de uitvoering van het masterplan is het bestaande museumgebouw gerestaureerd en uitgebreid. Naast een reorganisatie van de museale ruimtes, de kinderateliers, de logistieke en secundaire ruimtes zijn er ook nieuwe tentoonstellingszalen voorzien. Daar komen nog bij: een restaurant-brasserie, het onthaal, nieuwe kinderateliers, een museumshop, een auditorium en vergaderzalen. Deze reorganisatie en de uitbreiding van het museumgebouw zijn zo geconcipieerd dat de directe omgeving van het museumgebouw maximaal behouden is en opnieuw in verband komt te staan met de Franse tuin.

Alle secundaire museumfuncties zoals onthaal, shop en cafetaria zijn uit de inrichting van het vroegere museum weggehaald, geoptimaliseerd en onderbracht in de nieuwbouw-uitbreiding. Daardoor ontstaat in het museumgebouw meer ruimte voor de nieuwe permanente tentoonstelling.

Het bestaande museumgebouw is zo intact mogelijk gelaten. De originele toegang tot het museum en de open overdekte rondgang in de binnenkoer zijn opnieuw geïnterpreteerd; die vormen naast de nauwgezette restauratie enkele bewust oneigenlijke ingrepen te lezen als kritische kanttekeningen bij de oorspronkelijke architectuur.

Het onthaalpaviljoen werd minutieus uitgelijnd met de voorgevel van het museumgebouw en ligt op de grens tussen de twee tuinen die dateren uit verschillende periodes. De welgekozen en historisch geïnspireerde inplanting versterkt de onderlinge relatie tussen het museumgebouw en het verder op de site gelegen Koloniënpaleis en staat symbool voor de vernieuwing die het AfricaMuseum ambieert. Op de lange as, nu door het nieuwe paviljoen versterkt, bevinden zich ook een lager gelegen binnenkoer en groenelementen die verwijzen naar de ondergrondse structuren.

Het nieuwe onthaal en de museumshop bevinden zich op het niveau van het park. Het restaurant op de eerste etage biedt de bezoekers een panoramisch zicht op de Franse tuin en het museumgebouw.

De ondergrondse ruimtes van het onthaalpaviljoen, zoals de vergaderzalen, auditorium, foyer, kinderateliers en onthaalfaciliteiten, krijgen daglicht via een verdiepte koer. De open trappenpartij legt visuele verbanden binnen deze stapeling van functies.

De zalen voor tijdelijke tentoonstellingen liggen ook ondergronds, als het ware opgespannen tussen onthaalpaviljoen en museumgebouw. Drie tentoonstellingszalen zijn achter elkaar geschikt langs een lange, publiek toegankelijke gaanderij. Deze 'black-box' ruimtes kunnen flexibel worden opgedeeld in een auditorium en twee afgescheiden zalen of door een mobiele wand worden omgevormd tot één grote tentoonstellingszaal.

Voor de opbouw van tentoonstellingen is een parallel logistiek circuit voorzien, waardoor circulatie van het publiek en logistiek gescheiden blijven. Door dit circuit ontstaat een rechtstreekse verbinding tussen de museumateliers, de technische en de stockageruimtes en de laad- en loszone.

De bezoekers gaan via een lange gaanderij van het onthaalpaviljoen naar het gerestaureerde museumgebouw. Ze passeren daarbij eerst langs een 'plotse' verbreding waar daglicht binnenkomt, een oriëntatiepunt, en lopen langs een pronkstuk van de museumcollectie, een grote prauw die verwijst naar de Congo-rivier, richting een ander lichtpunt in de verte: de verdiepte binnenkoer van het museumgebouw. Die

verdiepte binnenkoer brengt licht en oriëntatie. De bezoeker komt dus via de kelders, via de fundamenten van het oude gebouw binnen en begint vanaf dat punt zijn ontdekking van het museum.

De kinderateliers zijn gelegen in de kelder aan de parkzijde, niet ver van een muziekatelier dat is ingewerkt in de verdiepte binnenkoer, alle onmiddellijk bereikbaar voor hun publiek. Andere ruimten op de kelder verdieping zijn bestemd voor logistiek, onderhoud, personeel en collectiebeheer met onder meer quarantaineruimten voor objecten, alle bereikbaar via het gescheiden logistieke circuit.

Op niveau van de verdiepte binnenkoer is een eerste ruimte gemaakt bestemd voor de nieuwe permanente tentoonstelling, de 'zone Museum' waar de geschiedenis van het instituut en het museum en ook de positie en de activiteiten van het AfricaMuseum vandaag worden getoond. De bezoekers zullen hier tweemaal passeren, op weg naar en op terugkeer van de permanente AfricaMuseum tentoonstelling in het museumgebouw. Dat gebeurt via een nieuwe open trap.

Het museumgebouw is volledig ontdaan van alle secundaire functies en volledig gerenoveerd, alle ruimte is vrijgemaakt voor de nieuwe permanente referentietentoonstelling.

Restauratie en duurzaamheid

Het beschermde gebouw werd gerenoveerd en gerestaureerd met respect voor de originele, eind 19e-eeuwse bouwplannen. Zo werden de muurschilderingen met landkaarten en landschappen gereinigd en gerestaureerd waar nodig. Ook de muursjablonen die tientallen jaren geleden overschilderd werden, komen nu weer tot leven.

Tegelijk zijn de tentoonstellingszalen op een subtiel manier uitgerust met nieuwe technieken die het museumgebouw naar een hedendaags niveau brengen voor de conservering en presentatie van de collectie. Die technieken zijn sterk uitgerust en schier onzichtbaar ingewerkt: verbeterde thermische isolatie en luchtdichtheid, controle van invallend licht, beheersing van de luchtkwaliteit onzichtbaar ingewerkt in de nieuwe tentoonstellingsplatformen, interventies op gebied van toegankelijkheid en brandveiligheid, het zijn allemaal elementen die een nieuwe benadering van tentoonstellen mogelijk maken in het bestaande monument, zonder afbreuk te doen aan het monument en zijn intrinsieke waarde.

© David Plas

TOEGANKELIJKHEID

Vanaf de start van dit renovatieproject stond de fysieke en sociale toegankelijkheid centraal. Het Africa-Museum is volledig toegankelijk voor personen met een beperkte mobiliteit. Grote liften zorgen ervoor dat iedereen op alle verdiepingen van zowel het nieuwe als het oude gebouw geraakt. In het gerenoveerde museum werden zelfs oude wenteltrappen vervangen door plateauliften. Ook de sanitaire ruimtes zijn aangepast. Dankzij de steun van Toerisme Vlaanderen konden heel wat bijkomende initiatieven genomen worden op vlak van toegankelijkheid.

Voor bezoekers die moeilijk te been zijn, staan aan het onthaal rolwagens of plooiestoelen ter beschikking. Voor mensen met een visuele beperking, werd aandacht besteed aan lettertypes en een uniforme signalisatie.

De inspanningen beperkten zich weliswaar niet tot de fysieke toegankelijkheid. Op inhoudelijk vlak is er een punt van gemaakt om de informatie op verschillende niveaus van complexiteit aan te bieden. Voor minder begoeven zijn er speciale tarieven voorzien.

FAMILIEVRIENDELIJK MUSEUM

Ook na de renovatie blijft het AfricaMuseum een echt familiemuseum. Het museum stapte in een proefproject van Toerisme Vlaanderen om de familiale benadering in musea in alle aspecten door te trekken. Dat gaat van het onthaal over het aanbod in de shop, tot de beleving in de permanente tentoonstelling ...

Zo is de toegang gratis voor kinderen tot 18 jaar. De volledige infrastructuur werd aangepast aan gezinnen, bijvoorbeeld met trapleuningen op kinderhoogte en aangepaste toiletten. Gezinnen kunnen ook met al hun vragen terecht bij de onthaalmedewerkers, toezichthouders, gidsen en andere medewerkers van het museum. Het restaurant Tembo serveert speciale kindermaaltijden en warmt babymaaltijden met plezier op.

In de permanente tentoonstelling zijn er heel wat interactieve opstellingen. In de vier hoekzalen wordt het publiek dan ook uitgenodigd tot actie. Zo kunnen de bezoekers meedansen in de 'Studio Rumba', de hoekzaal gewijd aan de geschiedenis van de Congolese rumba. Gezinnen worden dus extra in de watten gelegd!

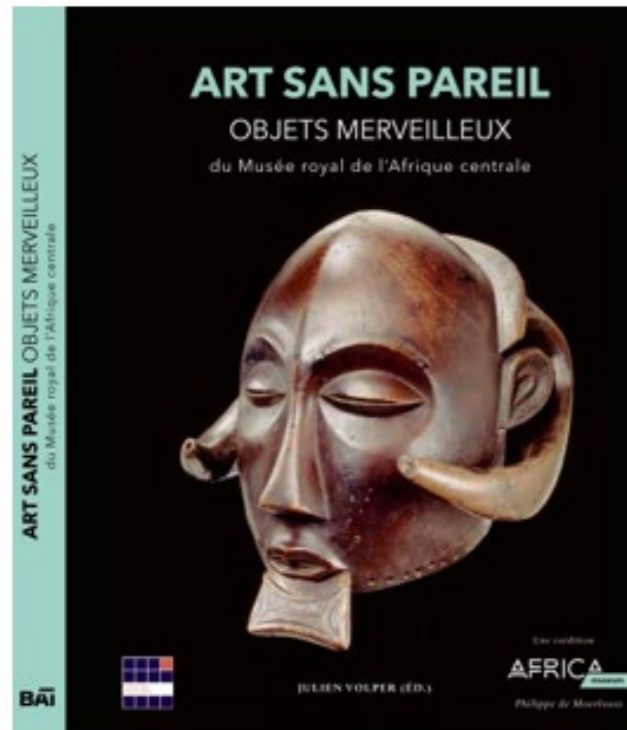
HET PARK

Voor alle bezoekers - en niet enkel voor de gezinnen - is de unieke locatie van het museum een extra troef. Tervuren is the place to be voor een daguitstap. Het museum ligt in het prachtige park van Tervuren, het voormalige jachtterrein van de hertogen van Brabant. Eenden, ganzen en andere waterdieren genieten in alle rust van de vijvers. Deze site van 205 hectare sluit bijzonder mooi aan op het fraaie museum, en loopt over in het Zoniënwoud, recent beschermd als werelderfgoed.

Bij de toeristische dienst van Tervuren is een gratis plattegrond van het park te verkrijgen. Men kan er ook uitgestippelde themawandelingen en -fietstochten kopen. Vanaf 2019 zullen er aan de tramhalte deelfietzen ter beschikking worden gesteld, zodat sportieve bezoekers naar het Arboretum in Tervuren kunnen.

PUBLICATIES

Weergalozekunst. Betoverende objecten uit het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika

21,5 x 26 cm, 176 p, 25 €, hardcover, NL, FR, EN en DE.

Dit boek verschijnt ter gelegenheid van de opening van het museum. Het ontsluit een ensemble van 77 belangrijke werken uit de collectie van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Het betreft stukken die door academici, conservatoren en kenners van Afrikaanse kunst worden bestudeerd en geanalyseerd. Veel van de hier samengebrachte werken vind je terug in de tijdelijke tentoonstelling 'Weergalozekunst'. Andere kun je ontdekken in de permanente tentoonstelling. En sommige gunnen je een blik achter de schermen van het KMMA, in de stille wereld van de depots, waar het grote publiek geen weet van heeft.

De door onderzoeker en conservator Julien Volper geselecteerde stukken, die afkomstig zijn uit Congo maar ook uit andere landen zoals Angola of Gabon, zijn soms de materiële getuigen van verdwenen culturen uit de achtste tot de tiende eeuw, of zelfs van tienduizenden jaren geleden! De meeste behoren evenwel tot de recentere periode van de negentiende en twintigste eeuw.

Uit al die maskers, beelden, ivorkunst, wapens, recipienten en andere artefacten spreekt een waarachtige creativiteit, die de theoreticus Vladimir Markov in 1919 zo treffend deed schrijven: '[...] die [Afrikaanse] kunst heeft in de hele wereld haar weerga niet.'

Making of het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika

21,5 x 26 cm, 176 p., 25 €, soft cover, NL, FR en EN.

Dit boek brengt als een fotoalbum het verhaal van de renovatie van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika tot leven. Het gebouw uit 1910 was niet alleen dringend aan een materiële restauratie toe maar had ook een ingrijpende transformatie nodig om zich te kunnen ontwikkelen tot een volwaardig museum van de 21ste eeuw. Foto's van voor, tijdens en na de metamorfose getuigen van dat lange en complexe proces.

Naast talrijke prachtige foto's bevat het boek ook een reeks gesprekken met de belangrijkste betrokkenen, waarin telkens een ander aspect van deze unieke onderneming wordt belicht. In veertien interviews komen de verschillende actoren aan het woord, gaande van de opdrachtgevers, over de architect, de ondernemers, scenografen, restauratiespecialisten en ambachtslui, tot personeelsleden die bij de renovatie van het museum betrokken waren.

Een reis door tijd en ruimte: de boeiende making of van het AfricaMuseum van Tervuren.

Bezoekersgids

12,5 x 18 cm, 160 p, softcover € 7,50.

OPENINGSCAMPAGNE "MIJN AFRICAMUSEUM"

Bonka Circus ontwikkelde de openingscampagne 'Mijn AfricaMuseum'. Aan iedereen wordt de kans gegeven om een stuk uit de collectie te kiezen op de website mijnafricamuseum.be. Een stuk waarmee je als persoon een persoonlijke verbondenheid voelt, dat je raakt. Een stuk waarrond je een verhaal hebt, verbonden met het AfricaMuseum of Afrika, en dat je wil delen. Dat verhaal kan historisch zijn of toekomstgericht. Persoonlijk of maatschappelijk. Positief of (erg) kritisch. Inspirerend of confronterend. Vrienden van het Museum Coely, Eric Kabongo, Marie Daulne, Vincent Kompany, Bart Peeters, David Van Reybrouck, Cécile Djunga, Christophe Deborsu, Pierre Kroll en Ronny Mosuse geven in de campagne alvast het voorbeeld.

Peter Verbiest, Strategisch Directeur Bonka Circus:

'Toen wij de openingscampagne startten, waren wij ons erg bewust van de vele emoties en verhalen die rondom het museum bestaan of die het museum oproept. Die emoties en verhalen zijn heel verschillend naargelang de bezoeker. Soms zijn die nostalgisch, soms zeer pijnlijk. Soms zijn ze persoonlijk, soms maatschappelijk en kritisch. Het AfricaMuseum laat niemand onberoerd.'

Vincent Jansen, Creatief Directeur Bonka Circus:

'Als er rond een museum zoveel verschillende meningen en emoties bestaan, dan moet ook de campagne dat weerspiegelen. Het zou verkeerd geweest zijn om een campagne te voeren die slechts één stem brengt rond het museum en zijn collectiestukken. De campagne moest de echte realiteit weerspiegelen: een realiteit van vele verhalen, gebracht door verschillende stemmen. De campagne moest aan iedereen - ongeacht leeftijd, kleur of origine - de kans geven om zijn of haar persoonlijke band met het museum uit te drukken. Op die manier wil de campagne zelf een rol spelen in de verwerking en de erkenning van het verleden en het bouwen van een verhaal voor de toekomst.'

Zo werd de campagne 'Mijn AfricaMuseum' geboren. Niet één campagne, maar een campagne van vele 'Mijn AfricaMuseum'. Op mijnafricamuseum.be kan iedereen een eigen 'Mijn AfricaMuseum' aanmaken, door uit ruim 800 stukken te kiezen, en daaraan zijn of haar verhaal te koppelen en te delen. Op mijnafricamuseum.be vind je reeds honderden verhalen: van medewerkers, wetenschappers, partners. Van jongeren en ouderen uit alle bevolkingsgroepen. Maar ook van bekende persoonlijkheden uit beide landsgebieden.

Zo koos Ronny Mosuse voor een stuk dat de geschiedenis tastbaar maakt: 'Het gaat om een verkoopdocument tussen drie geletterde Belgen en een ongeletterde Congolees, die heel veel weggeeft maar zeer weinig in de plaats krijgt. In mijn AfricaMuseum zijn dat soort dingen van heel groot belang.'

Cécile Djunga koos dan weer voor *Nouveau Souffle ou le Congo Bourgeonnant* van Aimé Mpane: 'Omdat het werk zicht richt tot de toekomst. Het start een dialoog tussen België en Congo, en zorgt ervoor dat de nieuwe generatie Belgen en Congolezen herinnerd worden aan het verleden dankzij kunst. Het is een positief stuk, dat de confrontatie aangaat met het verleden, maar dat vooral de hand reikt naar een toekomst in verzoening.'

Bart Peeters koos voor een trommel uit Senegal, meer bepaald uit de Casamance met volgend verhaal: 'Alle goede muziek vindt zijn roots in Afrika. Ik speelde ooit in Senegal in het voorprogramma van Youssou N'Dour, die acht van deze trommels meehad.'

OPENINGSTIJDEN

Het museum is open:

- **Voor groepen met reservatie**
  - van dinsdag tot vrijdag: 9.30 u. - 17.30 u.
  - zaterdag en zondag: 10 u. - 18.00 u.
- **Voor publiek zonder reservatie**
  - van dinsdag tot vrijdag: 11.00 u. - 17.00 u.
  - zaterdag en zondag: 10.00 u. - 18.00 u.

Het museum is gesloten op:

- maandag
- 1 januari
- 1 mei
- 25 december

TARIEVEN

- **Normaal tarief: € 12**
Voor volwassenen (vanaf 18 jaar)
- **Verminderd tarief: € 8**
  - Senioren
  - Volwassenen in groep (vanaf 15 personen)
- **Sterk verminderd tarief: € 4**
  - Sociale doelgroepen
  - Persoon met een handicap en zijn begeleider
  - Studenten 18-26 jaar
  - Onderwijzend personeel
  - Jongeren in groep (vanaf 15 personen)
- **Jaarabonnement : € 20**
Strikt persoonlijk en niet overdraagbaar.

Koop je tickets online!

Zo vermijd je wachtrijen aan de inkom.

www.africamuseum.be

EVENEMENTEN

Het AfricaMuseum heeft dankzij zijn nieuwe architectuur de publieksruimte kunnen uitbreiden van 6000 naar 11 000 vierkante meter. Daardoor is het nu ook veel beter in staat om evenementen te organiseren.

In eerste instantie kan het in zijn congrescentrum, met vergaderzalen van 24 tot 64 personen, en een auditorium van 220 personen nu zelf, in eigen huis, meer wetenschappelijke conferenties organiseren.

Op andere dagen kan het congrescentrum met alle cateringfaciliteiten en met toegang tot het museum gehuurd worden door externen. Tevens kan het AfricaMuseum gebruikt worden voor nocturnes.

Contact: customerservice@africamuseum.be

STEUN ONS

Een museum kan niet zonder partners. Elke bijdrage - klein of groot - wordt gewaardeerd. De financiële steun van particulieren en ondernemingen is van cruciaal belang voor het beheer en behoud van de collecties, de valorisatie en de verspreiding van kennis naar het grote publiek. Deze steun is ook onmisbaar voor het wetenschappelijk onderzoek.

Het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika is partner van Testament.be.

HET AFRICAMUSEUM BEDANKT HAAR PARTNERS

Het museum bedankt de Nationale Loterij en de spelers van de Nationale Loterij. Ook dankzij hen is het nieuwe AfricaMuseum een realiteit geworden.

CONTACT

Koninklijk Museum voor Midden-Afrika
Leuvensesteenweg 13
3080 Tervuren
02 769 52 11
www.africamuseum.be

Bereikbaarheid

Met de wagen

• Vanuit Leuven-Luik

- E40 richting Brussel
- Afrit 22 'Bertem'
- N3 richting Tervuren
- Op de N3 Leuvensesteenweg blijven tot aan het Museum.

• Vanuit Brussel

- A3, nadien E40 richting Leuven - Luik
- Afrit 22 'Bertem / Tervuren'
- N3 richting Tervuren
- Op de N3 Leuvensesteenweg blijven tot aan het Museum.

of

- Belliard-tunnel
- Blijf op de Tervurenlaan
- Steek het Vierarmenkruispunt over, blijf op de Tervurenlaan
- Bij de 2de rotonde, links afslaan op de Leuvensesteenweg tot aan het Museum.

• Vanuit Antwerpen of Gent

- Ring rond Brussel (R0)
- Afrit 'Tervuren - 4-armen' (N227)
- Links afslaan naar de Tervurenlaan (N3).
- Bij de 2de rotonde, links afslaan op de Leuvensesteenweg tot aan het Museum.

• Vanuit Charleroi of Bergen

- Ring rond Brussel (R0)
- Afrit 'Tervuren - 4-armen' (N227)
- Links afslaan naar de Tervurenlaan (N3)
- Bij de 2de rotonde, links afslaan op de Leuvensesteenweg tot aan het Museum.

Openbaar vervoer

Het museum heeft momenteel helaas geen eigen parking. We raden onze bezoekers dan ook sterk aan om met het openbaar vervoer te komen.

Daarom werd in overleg met **Visit Brussels** en de **Toerisme Vlaams Brabant** een inspanning gedaan om zowel vanuit Brussel als vanuit Leuven op een aangename manier met de tram of met de bus naar Tervuren te komen.

Vanuit Brussel

Trein-tram-metro: vanuit het station Brussel-Centraal metro 1 richting Stokkel tot halte Montgomery, tram 44 tot terminus Tervuren. Het museum bevindt zich op 300 m.

Elk weekend en gedurende de hele kerstvakantie is er de **Africatram (tram 44)**. Aan boord kan je deelnemen aan een wel, **erg buitengewone ervaring!** Vermomde acteurs/gidsen nemen samen met jou de tram (van Montgomery tot het AfricaMuseum en terug) en geven al wat prijs over het museum zelf, de nieuwe elementen, de geheimen en de geschiedenis van tramlijn 44. Op een speelse en educatieve manier geraak je zo in goed gezelschap van en naar het AfricaMuseum.

Vanuit Leuven

Bus: lijn 317 of snelbus 410 tot aan de terminus van tram 44.

Gedurende de hele kerstvakantie wordt een gratis AfricaMuseum-bus ingelegd vanaf Leuven Station en parking Imec.

Uiteraard is ook de fiets een uitstekende optie: zowel vanuit Brussel als vanuit Leuven zijn er mooie fietstrajecten tot aan het museum: <http://www.fietsnet.be>.

Colofon

Algemeen Directeur

Guido Gryseels

Operationeel Directeur Publieksgerichte Diensten

Bruno Verbergt

Werken mee aan de renovatie van het AfricaMuseum

De directie en het voltallige renovatieteam van publiekswerkers, collectiebeheerders, restauratoren, wetenschappers en ondersteunend personeel van het AfricaMuseum

Comraf, Groupe des six, specialisten en stakeholders uit de Afrikaanse diaspora en partners uit Afrika

Regie der Gebouwen, bouwheer

TV Stéphane Beel Architecten + Origin Architecture and Engineering + Niek Kortekaas + Michel Devisgine + Arup + Bureau Bouwtechniek, RCR en Daidalos Peutz, architectuur en scenografie.

DENYS (Wondelgem), aannemer
Potteau-Labo (Heule), hoofdaannemer inrichting van de permanente tentoonstelling, met Étoile Mécanique (soclage), LuxLumen (verlichting), Piet Hoevenaars (grafiek - druk), XL digital (grafiek -coördinatie), Helena.be (vormgeving), CR3DO (maquettes), Bert Van Wynsberghe (maquettes)

Anamnesia (Strasbourg), audiovisuele media

Heyvaert & Jansen, tekstadvies, editing en vertalingen

Bonka Circus, communicatiecampagne

DaddyKate, Vincent Knecht, Bas Pattyn en Patrick Hannaert, ontwerp huisstijl

Timing en budget

- Start van de werken aan het nieuwe onthaalpaviljoen
12 november 2013

- Sluiting van het museum voor het publiek
1 december 2013

- Overdracht van het ontruimde museum aan de aannemer
17 februari 2014

- Overdracht gebouw aan het KMMA, start inrichting museum
31 mei 2018

- Heropening van het museum
9 december 2018

De totale kostprijs van de renovatie bedraagt

Studiekost, architectuur & vaste scenografie
€ 66.500.000

Scenografie - Losse uitrusting - inrichting
€ 7.500.000

Perscontacten en persbeelden

Telefoon:

Nederlands: 02 769 52 98

Frans: 02 769 53 40

Mail:

press@africamuseum.be

Link persdossier en persbeelden

(actief vanaf 5 december 2018)

Link: <http://press.africamuseum.be>

Login: africamuseum_press

Passwoord: Africamuseum#Press